

Opinienota

Aan : De raads- en burgerleden en leden adviesraad sociaal domein

Onderwerp: : Ontwikkelingen jeugd en regionaal beleidsprogramma jeugd

Datum : 1 november 2023

Wij vragen uw mening

Wij stellen u in de gelegenheid om aan de voorkant mee te denken en input te leveren. Om invulling te geven aan het opstellen van het regionaal beleidsprogramma Jeugd, dat een doorvertaling gaat krijgen naar het lokale beleidskader, gaan we graag met u als gemeenteraad en adviesraad sociaal domein in gesprek over de trends, landelijke ontwikkelingen en wat dit betekent voor onze regionale en lokale agenda van de komende jaren met betrekking tot jeugdhulp.

Graag krijgen wij antwoord op de volgende vragen:

- Kunt u zich vinden in de concept strategische doelstellingen van het regionale beleidsprogramma?
- Aan welke strategische doelstelling(en) wilt u extra gewicht toekennen?
- Mist u nog onderwerpen waar we regionaal aandacht aan zouden moeten besteden?

Inleiding

In de regio Noordoost Brabant streven we ernaar dat iedere jeugdige de kans krijgt gezond en veilig op te groeien en zich te ontwikkelen, op weg naar een zelfstandig leven. Voor de meesten geldt dat het raadplegen van het eigen netwerk of gebruik van basisvoorzieningen in de gemeente volstaat om verder te gaan. Ook het relativerende besef dat vallen en opstaan bij het leven hoort kan helpen om de situatie te hanteren.

Helaas werkt dit niet altijd zo. De maatschappelijke druk is groot en kan leiden tot een onrealistisch zelfbeeld en niet realistische verwachtingen. Daarnaast is er soms onvoldoende netwerk, weet men de weg niet of is er meer nodig om zich staande te houden in het leven.

De afgelopen jaren is het beroep op jeugdhulp enorm toegenomen. Jeugdigen en gezinnen ervaren grote maatschappelijke druk onder invloed van sociale media. Leven zonder problemen of negatieve gedachten lijkt de norm te zijn. Landelijk, regionaal en lokaal wordt een toename van complexe problemen gezien, waaronder psychische en gedragsproblemen bij jeugdigen. Deze problemen zijn moeilijker op te lossen zonder professionele hulp. Daarbij leiden financiële problemen, werkloosheid, huisvestingsproblemen en echtscheidingen vaak tot verhoogde behoefte aan ondersteuning en hulpverlening. De draagkracht van de ouders staat dan onder druk, waardoor men bij jeugdhulp uit komt, terwijl de oorzaak van andere aard is.

Verbeterde signalering en bekendheid met jeugdhulp dragen bij aan een grotere toestroom richting jeugdhulp.

De stijging in het beroep op Jeugdhulp heeft geleid tot een flinke toename in de uitgaven van de jeugdzorg (ook door stevige administratieve lasten). Daarbij zitten jeugdigen langer in jeugdzorg. Deze ontwikkelingen hebben geleid tot de ontwikkeling van de landelijke hervormingsagenda Jeugd waarbij VWS, VNG, Cliëntenorganisaties en zorgaanbieders betrokken zijn.

Samenwerking op Jeugdhulp in de regio Noordoost Brabant

Binnen de regio Noordoost Brabant starten we niet op nul. De regionale samenwerking stelt ons in staat op effectieve en efficiënte wijze gezamenlijk inkoop van jeugdhulp en aanvullend beleid te realiseren. We werken samen om jeugdhulp zo dichtbij mogelijk te organiseren voor jeugdigen en gezinnen. Het huidige regionaal beleidskader loopt eind 2023 af.

De Jeugdwet en de Norm voor opdrachtgeverschap vragen het voorgenomen beleid vast te leggen in een regionale beleidsvisie en deze waar nodig lokaal te implementeren. Dit en nieuwe landelijke ontwikkelingen en regelgeving zijn aanleiding het huidige beleidskader tegen het licht te houden en geconstateerde lacunes in het zorglandschap jeugd te duiden.

Ontwikkelingen / kernboodschap

Er zijn veel ontwikkelingen op het gebied van jeugd gaande. Het steeds toenemende gebruik van gespecialiseerde jeugdhulp vormt een bedreiging voor de continuïteit omdat het zorgt voor een steeds grotere druk op het stelsel. In deze nota informeren wij u over de landelijke ontwikkelingen en vervolgens over het regionaal beleidsprogramma jeugd dat we aan het opstellen zijn. Het regionaal beleidsprogramma jeugd sluit aan op de ingezette ontwikkelingen.

Landelijke Hervormingsagenda Jeugd 2023 - 2028

Cliëntorganisaties, professionals, aanbieders, gemeenten en Rijk hebben een akkoord bereikt over de inhoud van de Hervormingsagenda Jeugd. De afspraken over fundamentele verbetering van de jeugdzorg zijn een grote stap naar snellere en betere hulp voor kinderen en gezinnen die het nodig hebben. De Hervormingsagenda Jeugd heeft directe verbinding met andere zorgakkoorden, zoals het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), Toekomstscenario verbetering kind- en gezinsbescherming, Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg (TAZ) en de Toekomstagenda 'Zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking' en de Regionale ontwikkelagenda 'opvang, ondersteuning en zorg voor inwoners met een (psychische) kwetsbaarheid.

De doelstelling voor de Landelijke Hervormingsagenda is drieledig:

1. Betere en tijdige hulp en ondersteuning voor jeugdigen en gezinnen, op de juiste plek en wanneer dit nodig is.
2. Hulp en ondersteuning worden aangeboden binnen een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.
3. Ombuigen stijgende kosten naar forse besparingen in 2026.

Voor nadere informatie over de Hervormingsagenda Jeugd verwijzen wij u naar bijlage 1.

Om deze doelen te realiseren neemt het Rijk maatregelen waarbij ze meer sturing geven. De beweging is van specialisatie richting preventie en van gericht op het individu naar een gezinsgerichte aanpak. Gezinsgerichte aanpak en integraal werken moeten bijdragen aan passende hulp in zwaarte en duur. Vergaande standaardisatie van inkoop, tariefopbouw en sterke jeugdhulpregio's moeten zorgen voor efficiëntie, sterk zorglandschap en mogelijkheid tot benchmarken van gemeenten en regio's.

De lokale gemeentelijke rol ondergaat daarmee, in het licht van de Landelijke Hervormingsagenda Jeugd, een aantal veranderingen. De belangrijkste gemeentelijke opgaven zijn:

- De verbindingen binnen het sociaal domein en de koppeling met de fysieke leefomgeving – domeinoverstijgende aanpak.
- Sterke lokale teams – versterken Integrale Toegang en een professionele toeleiding richting de Jeugdhulp.
- Terugdringen administratieve lasten – eenvoud aanbrengen in de uitvoering / vereenvoudiging en standaardisatie van werkprocessen en procedures.
- Regionalisering en landelijke inkoop – versterken regionale samenwerking / beschikbaarheid van passende c.q. specialistische zorg voor de meest kwetsbaren.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Het toekomstscenario schetst op hoofdlijnen hoe de kind- en gezinsbescherming er over 5 à 10 jaar uit moet zien. Kinderen en gezinnen moeten kunnen rekenen op effectieve bescherming en tijdige hulp. Het is daarom voor het kind, gezin en de professionals belangrijk om het stelsel slimmer en effectiever te organiseren. Vanuit een opdracht van de VNG en de Rijksoverheid is gewerkt aan het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. De Rijksoverheid en VNG streven naar een vereenvoudiging van de jeugdbescherming. En willen hiermee bereiken dat kinderen en gezinnen, waar sprake is van een ontwikkelingsbedreiging en onveiligheid, tijdig de juiste hulp en steun ontvangen. Ook willen ze bereiken dat deze hulp en steun voor de gezinnen begrijpelijk is en bijdraagt aan herstel van het gewone leven, of aan het compenseren van beperkingen.

Het toekomstscenario werkt vanuit vier basisprincipes: 1. Gezinsgericht, 2. Rechtsbeschermend en transparant, 3. Lerend stelsel, 4. Eenvoudig.

Voor nadere informatie over het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming verwijzen wij u naar bijlage 1.

Regionaal beleidsprogramma jeugd

Om te komen tot een regionaal beleidsprogramma maken we gebruik van het instrument 'Doelen-Inspanningen-Netwerk (DIN). Dit is een netwerk van strategische, operationele doelen en inspanningen die er samen voor zorgen dat we dichterbij de visie komen. De bouwstenen voor deze DIN worden gevormd door doelen en opgaven die nog relevant zijn uit het huidige beleidskader én uit de landelijke ontwikkelingen

In juni/juli 2023 hebben we tijdens verschillende snelkookpanssessies input opgehaald bij stakeholders (zoals onderwijs, aanbieders, etc.) op verschillende thema's.

Conceptvisie Regionaal Beleidsprogramma:

"Iedere jeugdige krijgt de kans om gezond en veilig op te groeien en zich te ontwikkelen naar zelfstandigheid".

Om deze visie te bereiken hebben we de volgende zes concept strategische doelstellingen geformuleerd. Een strategisch doel geeft aan welke concrete verandering of verbetering je met het programma wil bereiken om zo de visie te realiseren.

De concept strategische doelstellingen zijn:

1. Eind 2027 is de kwaliteit van de specialistische jeugdhulp verhoogd tot een niveau dat aantoonbaar boven het landelijk gemiddelde ligt.
2. Specialistische jeugdhulp is eind 2027 ten opzichte van 2023 beter beschikbaar voor de meest kwetsbare jeugdigen en gezinnen waardoor passende zorg sneller ingezet wordt.
3. Bij (gezins-)problematiek is hulp aan jeugdigen en gezin dichtbij, integraal en gezinsgericht.
4. Eind 2027 krijgen jeugdigen en gezinnen in onveilige situaties sneller passende hulp om de veiligheid duurzaam te herstellen ten opzichte van 2023.
5. Eind 2027 wonen meer jeugdigen thuis of in een gezinsgerichte omgeving.
6. Vanaf 2026 maken minder jeugdigen gebruik van specialistische jeugdhulp ten opzichte van 2023 en wordt meer gebruik gemaakt van voorliggende lokale basisvoorzieningen.

Naast strategische doelstellingen worden er operationele doelstellingen geformuleerd. Een operationeel doel geeft antwoord op de vraag, 'Wat is concreet gerealiseerd waardoor je weet dat de verandering geslaagd is? Wat zijn daarvoor goede indicatoren?'. Om het 'hoe' te bepalen worden de inspanningen vastgelegd in een regionaal uitvoeringsprogramma. Inspanningen zijn welke acties, gedrag en producten vanuit het programma leiden tot het behalen van de operationele doelen.

Vervolg

Op 1 november willen we graag met u in gesprek over het voorgaande, zodat we eventuele aanvullingen en/of opmerkingen mee kunnen nemen in de uitwerking van het regionaal beleidsprogramma. De komende tijd wordt het beleidsprogramma nader uitgewerkt (uiteraard met lokale paragraaf) en zal begin 2024 ter vaststelling aan u worden voorgelegd.

Bijlagen

Bijlage 1: Nadere informatie Hervormingsagenda Jeugd en Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.

Bijlage 1 Nadere informatie Hervormingsagenda Jeugd en Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Deze bijlage bevat een samenvatting van de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Wilt u de volledige documenten lezen, kijk dan hier:

-[Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 \(overheid.nl\)](#)

-[Toekomstscenario \(overheid.nl\)](#)

1. Hervormingsagenda Jeugd

Er gaat gewerkt worden aan vijf inhoudelijke opgaven. Per opgave zullen wij het doel van de opgave benoemen.

Opgave 1. Reikwijdte: jeugdhulp voor de meest kwetsbare jeugdigen en gezinnen.

Doelen:

- Heldere afbakening jeugdzorg;
- Jeugdhulp alleen voor complexe problematiek;
- Versterken van omgeving en het 'gewone leven' met laagdrempelige ondersteuning.

Opgave 2. Verbinding met andere domeinen.

Doel: Verbinden met in ieder geval: onderwijs en kinderopvang, volwassenen GGZ, bestaanszekerheid 18-/18+ problematiek.

Opgave 3: Stevige lokale teams en toegang.

Doelen:

- Stevige lokale teams en basis in wijk/dorp/buurt;
- Samenwerking met andere verwijzers (bijvoorbeeld huisartsen);
- Goede samenwerking met specialistische expertise;
- Waarborgen zorg bij levenslange en levensbrede ondersteuningsvraag.

Opgave 4: Afbouw residentiele jeugdhulp: zo thuis mogelijk.

Doelen:

- Naar nul gesloten plaatsingen in 2030;
- Financiële transitie onder landelijke regie;
- Voorkomen van uithuisplaatsingen en jeugdigen door middel van alternatieve zorg.

Opgave 5: Kwaliteitsverbetering en blijvend leren.

Doelen:

- Voortdurend leren en veranderen;
- Aantoonbaar maken wat wel en niet werkt; alleen effectieve methoden toepassen;
- Vastgestelde kwaliteitskaders.

Naast de inhoudelijke opgaven zijn er twee stelselmatige opgaven, te weten:

1. Verbeteren regionale samenwerking en landelijke contractering specialistische zorg.
2. Eenvoudigere uitvoering en inkoop, vermindering administratieve lasten en aanpak negatieve effecten marktwerking.

Daarnaast zijn er afspraken gemaakt tussen het Rijk en de gemeenten over:

1. Verbeteren inzicht jeugdstelsel door middel van data en monitoring.
2. Afspraken over een meerjarig financieel kader en financieel bestuurlijke verhoudingen.

2. Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.

De huidige jeugdbeschermingsketen is complex georganiseerd met vele betrokken organisaties zoals lokale wijkteams, Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming. De vele schakels sluiten niet altijd op elkaar aan, met als gevolg dat de juiste hulp en bescherming tekort kan schieten. Daar moet verandering in komen. Ook voelen kinderen en gezinnen zich onvoldoende gehoord en gezien, is achterliggende problematiek (problemen in verschillende leefgebieden binnen het gezinssysteem) onvoldoende in beeld en hebben gezinnen te maken met veel wisselingen van hulpverleners, waardoor ze hun verhaal telkens opnieuw moeten doen.

Thema's en voorstellen

De basisthema's van het toekomstscenario zijn 1. Gezinsgericht, 2. Rechtsbeschermend en transparant, 3. Eenvoudig en 4. Lerend.

Ad. 1. Gezinsgericht.

Bekeken wordt welke hulp en steun nodig is voor het gehele gezin, inclusief, of juist met nadruk op, de ouders. Integraal werken is hierbij het uitgangspunt.

- Om kinderen en gezinnen heen staat een Lokaal Team dat hulp verleent.
- Er is één vast gezicht binnen het Lokaal Team dat - wanneer nodig - samen optrekt met een professional uit het op te richten Regionaal Veiligheidsteam. Het gezin krijgt dus een vaste professional of een vast duo dat gedurende de periode van hulpverlening bij hen betrokken blijft. Kinderen en gezinnen hoeven dus niet opnieuw hun verhaal te doen.
- Het Regionaal Veiligheidsteam bundelt de functies van de Gecertificeerde Instellingen, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming. Dit team heeft de kennis en expertise op veiligheidsvraagstukken. Er wordt gewerkt in een model waarbinnen professionals werken in teamverband, nabij het gezin.
- Dicht bij deze gezinnen en professionals staat een Expertiseplatform. Dit is een netwerk van specialisten met kennis van kinderen, volwassenen en specifieke uitingsvormen van geweld. Professionals worden gefaciliteerd om samen te werken en een lerende omgeving te vormen. Er wordt in gezinsgericht en in gezamenlijkheid gewerkt aan het effectief en duurzaam borgen van duurzame veiligheid.

Ad. 2. Rechtsbeschermend en transparant.

Het is van belang dat voor kinderen en ouders begrijpelijk en transparant is waar zij terecht kunnen voor advies, vragen en zorgen, wie waarvoor verantwoordelijk is en welke procedures er zijn. Daarom de volgende uitgangspunten:

- Bij inzet van een gedwongen maatregel is altijd rechtsbijstand beschikbaar.
- Professionals zijn bij hun onderzoek gericht op de feiten die aanleiding geven tot de zorgen over het gezin. Er is sprake van navolgbare procedures en een uniform afwegingskader waarin de rechtsgelijkheid en het beschermen van rechten wordt geborgd. En daarbij is voor het gezin duidelijk wat hun rechten en ieders verantwoordelijkheden zijn.
- Om te voorkomen dat ongefundeerd wordt ingegrepen in het gezin, wordt bij de inzet van hulp altijd toetsing en tegenspraak georganiseerd. Indien sprake is van verzoeken om juridische maatregelen, wordt toetsing en tegenspraak uitgevoerd door niet bij het gezin betrokken professionals uit een ander Regionaal Veiligheidsteam dan dat waar de casus speelt, ondersteund door juristen en gedragswetenschappers.
- Leidend is dat het gezin op de hoogte moet zijn van de reden van de inzet van bepaalde hulp of ondersteuning. Zo berust de toestemming van het gezin op volledige en juiste informatie over de reden en het doel van de interventie, en over de gevolgen die het weigeren van toestemming heeft.

- Indien de professional van het Regionaal Veiligheidsteam (na consultatie van het gezin, het vaste gezicht uit het Lokaal Team, en andere betrokken partijen) aanleiding ziet voor een gedwongen maatregel, kan die een verzoek voorleggen aan degene die de bevoegdheid heeft hierover te beslissen, zoals de (kinder)rechter of de burgemeester. Daar moet een transparante procedure voor zijn, die proportionaliteit en subsidiariteit, rechtsgelijkheid, verbod van willekeur, rechtszekerheid en uniformiteit waarborgt. Hierbij is ook specifiek en op maat aandacht voor vertegenwoordiging van de belangen en de stem van de betrokken kinderen.
- Als besloten is tot een gedwongen maatregel, dan is het Regionaal Veiligheidsteam verantwoordelijk voor de uitvoering. Voor het gezin is altijd duidelijk wanneer sprake is van een vrijwillig of gedwongen kader en wat hun rechten zijn.

Ad.3. Eenvoudig.

- De drempel naar hulp is zo laag mogelijk.
- Het aantal professionals dat betrokken is bij een gezin vermindert. Er is sprake van één vast gezicht voor het gezin binnen het Lokaal Team, waar nodig in duo met een professional uit het Regionaal Veiligheidsteam, als er veiligheidsvraagstukken spelen.
- Het Regionaal Veiligheidsteam vervult een belangrijke (en centrale) functie in de afstemming tussen het Lokaal Team, het Expertiseplatform en de rechtspraak.

Ad. 4. Lerend

Professionals hebben ruimte om te leren en steeds beter te worden in hun vak om zo steeds beter het gezin en kind te kunnen helpen.

- Doordat professionals uit het Lokaal Team – al dan niet in duo met professionals uit het Regionaal Veiligheidsteam – lange tijd bij het gezin betrokken blijven, zien zij de effecten van de hulp en steun die zij verlenen. Zij ontvangen tegenspraak en leren hiervan.
- In regionale proeftuinen gaat gewerkt worden zodat ervaring wordt opgedaan met wat wel en niet werkt in de praktijk, waarom dat zo is en waarop bijgestuurd en aangepast moet worden.
- Er wordt gestart met expertiseplatforms.